

An aerial photograph of a village nestled in a valley. In the foreground, there are several houses with red-tiled roofs and a road. A prominent church with a tall, light-colored tower and a red roof stands out. The background is filled with dense green forests and rolling hills under a clear sky.

Jan Kruml

O venkovské zástavbě

**Seriál článků a fotografií Vesničko má ... přestavovaná,
publikovaný v časopise OBEC & finance**

Díl 1 – Lidová architektura

Díl 2 – Venkovské stavby

Díl 3 – Vesnice v letech 1948–1990

Díl 4 – Vesnice po roce 1990

Díl 5 – Nešvary v rodinných domech

Díl 6 – Občanská vybavenost

Díl 7 – Veřejná i soukromá zeleň vesnic

Díl 8 – Čekárny

Díl 9 – Soudobá architektura venkova

Foto na titulní straně: Svojanov

V tomto vydání zahajujeme seriál článků o venkovské zástavbě. Po dnešních příkladech lidové architektury se budeme věnovat problematice dostavby a přestavby venkovských obcí.

Chceme upozornit na probíhající změny, na ztrátu původního rázu vesnic a na hrozbu uniformity, zaviněné nečitlivostí k prostředí, nevusem i neobdobností. Nároky a zvyšování požadavků na kvalitu bydlení je pochopitelné a žádoucí, stavební vývoj nelze zastavit, avšak nemusi znamenat, že bude porušován soulad a půvab vesnice.

DÍL 1 – LIDOVÁ ARCHITEKTURA

Lidová architektura je naším významným kulturním dědictvím a hrdostí. Na jejím utváření měly vliv přírodní podmínky, používání místního materiálu i stavební zvyklosti a tradice. Stavěli ji prostí lidé a místní řemeslníci, jejichž díla vytvořila specifickou malebnost a charakter kraje. Stavby se v historii vyvíjely, stavební materiály se měnily, avšak struktura založení vesnic se převážně zachovala původní. Přinášíme ukázky z široké a pestré palety lidových staveb našich krajů. Je důležité, aby i pro budoucnost měl náš venkov zachovánu svou osobitou tvář.



JIŘETICE u Čepřovic - Jihočeským selským barokem se nazývají půvabné lidové stavby z 19. století, které se vyskytují na Soběslavských a Zbudovských Blatech, na Vodňansku, Písecku a Třeboňsku. Selská usedlost je datována v roce 1843 a je dílem proslaveného zednického mistra Jakuba Bursy. Průčelí domu je členěno římsou a pilastry; štíty s volutami jsou bohatě výtvarně vyzdobeny. Památkově chráněný dům stojí ve vesnické památkové zóně. Foto PRO ŠUMAVSKO z.s.



KACANOVY u Turnova – roubený Kopicův statek byl dokonalou tesařskou prací postaven v roce 1787. K patrovému obytnému domu s pavlačí přiléhají stáje a hospodářské budovy. Původně měl šindelovou krytinu. Dům je kulturní památkou, k níž patří také pískovcová rokle s řadou reliéfů od Vojtěcha Kopice.



VINTÍŘOV u Sokolova - rodinný dům č.p. 25 se štítem s výtvarně řešenou dřevěnou sítí je hrázdnou stavbou. V západních a severních Čechách je stavěli němečtí obyvatelé již od 15. století. Přízemí bývá roubené nebo zděné, bíle omítnuté, patra mají dřevěnou konstrukci s bohatým zavětráváním. Výplně jsou z hlíněné mazaniny, později jsou vyzdívané. Krytina bývala břidlicová nebo šindelová. Foto poskytl obecní úřad.



VESTEC u Sobotky - je vesnickou památkovou rezervací. V okrouhlicové obci je osmnáct roubených domů pojizerského typu. Patrový dům s pavlačí, zděnou částí přízemí a se sruženými okny ve štítu měl původně šindelovou krytinu. Ve Vestci žije 31 obyvatel, o památkově chráněný dům pečuje rodina Ječných.



KRÁTKÁ u Sněžného - vznikla začátkem 18. století. Představuje typickou lidovou stavbu Vysočiny zobrazující hospodářské postavení obyvatel. Obytné domy jsou přízemní, roubené i zděné, jen rychta je v obci patrová. Střechy jsou kryty šindelem, štíty jsou skládané, mají podlomenici i kabřinec. Vesnice je prohlášena vesnickou památkovou rezervací. Soubor lidových staveb Vysočiny je na Veselém kopci u Dřevíkova.



SENINKA u Vsetína – obdobné prosté roubené obydlí měli valašští vesničané i pasekáři na stráních. Štít obytné budovy má lomenici s podlomenicí a kabřincem, na jehož záklopu je nápis: „Samaritan učinil mylosrdenstwi, čiňte y wy lež podobně“ a vročení L.P. 1832. Památkový dům je v péči chalupáře. Podobné lidové stavby soustřeďuje Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, první skanzen u nás (od roku 1925).



LYSOVICE u Vyškova – jsou součástí tzv. „německého ostrůvku“, který tvořilo 8 vesnic. Selské domy měly předsunutý vchodový trakt – žudro. Otevřený prostor žudra má tvar hříbu. Byl místem k besedování se sousedy a jeho patro sloužilo ke skladování obilí. Domy byly z nepálených cihel a sedlové střechy byly kryty doškem, hřeben zpevněn dřevy. Do vlhké hliněné omítky byly prsty vtlačovány ozdobné vějíře, které tvoří jedinečnou výzdobu stěn.



RYMICE na Hané – náves tvoří selské statky, z nichž původní podobu zachoval jediný. Za vstupem je síň, oddělující obytné místnosti od komory. Síň vede na násep před hospodářskou částí stavení. V podkroví je obilní komora. Původní došková krytina je zachována. V obci je areál památek lidového stavitelství východní Hané, včetně kovářny, větrného mlýna a muzea.



KNĚŽDUB u Strážnice - rodný dům výtvarníků Joži a Franty Úprkovičů, postavený koncem 19. století, byl v roce 2006 opraven a vrácen do původní podoby. Selský dům z nepálených cihel má členitou štukovou strukturální omítku, dokládající řemeslnou zručnost. V domě je infocentrum, expozice dobového interiéru s ukázkami tvorby místních umělců a také kněždubských výšivek. Je využíván také pro besedy a lidové tradice.



LANŽHOT u Břeclavi – na snímku je výměnkářská část selské usedlosti rodiny Strakovy se vstupem a žudrem, vyzdobeným podlužáckou malbou. Usedlost byla postavena roku 1857 z nepálených cihel a měla doškovou krytinu. Zachovaly se původní obytné místnosti i hospodářské prostory. Dnes je v usedlosti místní muzeum, v němž je umístěno bytové zařízení, národopisné sbírky a také zemědělské a řemeslnické nářadí.

Pokračujeme druhým dílem seriálu článků o venkovské zástavbě, ve kterém se věnujeme problematice dostavby a přestavby venkovských obcí. Po příkladech lidové architektury si všimneme prostých venkovských staveb, které však vytváří místní ráz a charakter kraje.

Chceme později upozornit také na změny v obraze vesnic, které znamenají ztrátu původního rázu a hrozí uniformitou, zaviněnou necitlivostí k prostředí, nevкусem i neodborností. Nároky a zvyšování požadavků na kvalitu bydlení jsou sice pochopitelné a žádoucí, avšak nemusí znamenat porušování souladu a původu vesnic.

DÍL 2 – VENKOVSKÉ STAVBY

Síť sídel našeho venkova se vytvořila již ve středověku, ve 12. století. I když se z této doby nedochovaly stavby ze spalných materiálů, struktura osídlení zůstala zachována dodnes. Z průběhu staletí se zachovaly mnohé stavby, jejichž tvář byla vytvořena jak místními materiály, tak i řemeslnou tradicí jednotlivých krajů. Tak byl docílen jejich charakter, pestrost i svébytný půvab. Nejcenějším dokladem o původní struktuře našeho osídlení jsou historické mapy stabilního katastru, vytvořené většinou začátkem 19. století. O ně se máme opírat při současné přestavbě domů i rozvoje vesnic.



KOJAČOVICE u Třeboně - jsou vesnickou památkovou zónou se zachovalou historickou strukturou osídlení a udržovanými stavbami selského baroka. Většinu zástavby obce tvoří selské statky s půdorysem ve tvaru písmene U, s vnitřním dvorem, který se dnes stal zeleným atriem. V současnosti tento statek splňuje požadavky na vysoký standard bydlení. Průčelí upravené v roce 1899 sice nedodrжуje tektonické principy, ale má působivou členitou výzdobu.



CHANOVICE u Klatov - jsou obcí v podhůří Šumavy, jejíž zástavba v členitém terénu tvoří samostatně stojící domy. Štíhlé jednotraktové obydlí malorolníků a řemeslníků dávají ulici rytmický řád. Pocházejí z přelomu 18. a 19. století. Původně byly roubené, a dodatečně byly vyzdívané ze sbíraného kamene. Jsou štítem orientovaná k ulici, průčelí mají bez ozdob, líčené jsou vápnem. Jsou upravovány pro soudobé požadavky na bydlení, při zachování svého prostého půvabu.

Foto Petr Klásek



DOLNÍ PODLUŽÍ u Varnsdorfu. Podstávkové domy jsou typickými lidovými stavbami severních Čech, které mají svou tradici již od středověku. Přízemí těchto domů je ze zděné a z roubené části. Podstávkou je představená konstrukce sloupů, která vynáší podkroví i střeš. Štít podkroví bývá hrázděný, krytina břidlicová. Štíty také bývají kryty pestrým břidlicovým obkladem. Na snímku je podstávkový dům z roku 1872. Střeš s podkrovními místnostmi byla upravena v roce 1974. Dům je s péčí udržovaný v původním stavu.

Foto Jiří Stejskal



JIŘETÍN pod Jedlovou - je obcí, která získala titul Vesnice roku 1998. Podstávkový dům, postavený v roce 1770, je součástí památkové zóny. Dům byl obýván v dřevěných částech patra a přízemí, kde se nacházela světnice s tkalcovským stavem. Ze statických důvodů bylo nutné přestavět celou dřevěnou část domu. Přestavba byla provedena pod dohledem památkového ústavu tak, aby vnější vzhled odpovídal historickému stavu. Nyní je dům obýván v patře a půdních prostorách, v přízemí je zřízena malá galerie.

Foto Josef Zoser



VELKÉ KARLOVICE u Vsetína: Původní stavby ve valašských vsích, osadách a pasekách byly dřevěné. Několik prostých roubených obydlí v údolí a na stráních Pluskovce bylo vykoupeno a opraveno bez dostavb či vnějších změn. Vnitřní prostory byly přestavěny pro využití v cestovním ruchu, při zachování prostého původního rázu. Nabízí se v nich ubytování ve valašských chalupách, umožňující bydlení v krajině.



VLČNOV u Uherského Brodu: Venkovská usedlost v řadové zástavbě s okapovou orientací a s komorou v podkroví je častým typem zemědělských staveb na jižní i střední Moravě. Zděný dům ze začátku 19. století má nad zvýšenými půdními nadezdívkami osazenou sedlovou střechu a prostor pro obilní komoru, větranou okénky. Průčelí je prosté, líčené vápnem, sokl je modrý. Usedlost vlastní obecní úřad a je v ní umístěno místní muzeum obce, proslavené folklorní slavností Jízda králů.



LANŽHOT u Břeclavi: na snímku je jedna z posledních zachovalých podlužáckých selských usedlostí z konce 19. století. Je již přestavěn z pálených cihel, má typickou dispozici ve tvaru písmene L. Vstup do domu je zvýrazněn žudrem s lidovou malbou a mile vítá návštěvníky. Chodba odděluje výminku od obytné části a ústí na náspi, která je kryta střechou hospodářského traktu. Usedlosti tvořily řadovou uliční zástavbu.



BLATINY u Sněžného: Osada vznikla jako obydlí lesních dělníků na počátku 18. století. Postupem času byla roubená stavení přebudována na zděná, především z kamene. Snímek prezentuje izolovanou usedlost na stráních Vysočiny. Obytná budova má na průčelí vročení 1839, hospodářská stavení jsou postaveny kolem vnitřního dvora. O dům je citlivě pečováno, dostal novou krytinu a obytné podkroví. Stojí v krajině, kterou si oblíbili turisté, sportovci i malíři.



PŘÍKAZY u Olomouce: Jádrem bohaté vesnice tvořily selské usedlosti v řadové zástavbě. Některé měly představený mohutný hanácký žudr. Původně byl z ulice volný vjezd na dvůr, později byl vjezd zastavěn a nad ním byla umístěna buď obilní komora, nebo světnice. Na snímku je stavení i s obytným patrem přestavěné z režných cihel, avšak bez omítky – neboť to prokazovalo zámožnost hospodáře. Průčelí však bylo vyzdobeno řmsou a plastickou omítkou ve tvaru vějíře kolem zaklenutých oken.



VLČNOV: Na sokolovně je zachována malba orajícího rolníka a heslo VENKOV JEDNA RODINA. Tato sjednocující myšlenka byla vizí od sokola, muže 28. října, a dlouholetého předsedy vlády Antonína Švehla. Jeho agrární strana se opírala o tradice venkova a jeho význam pro národní obrození, ale i pro demokracii První republiky. Co z ní platí dnes?

Pokračujeme třetím dílem seriálu, ve kterém se věnujeme problematice dostavby a přestavby venkovských obcí. Po příkladech lidové architektury, a prostých venkovských staveb, které vytvořily jádra vesnic, se zaměříme na období druhé poloviny 20. století.

Vesnická zástavba se do poloviny 20. století rozšířila od podoby, zachycené v mapách stabilního katastru. Vesnice získaly kvalitnější bydlení, nespálné krytiny střech, budovy škol, společenská zařízení, sokolovny, inženýrské sítě. Navzdory hrozbě germanizace vydala Česká akademie technická v roce 1941 koncepční dílo Úprava vesnic.

DÍL 3 – VESNICE V LETECH 1948 – 1990

Politické změny roku 1948 postihly celou společnost. I když komunisté slibovali, že nebudou zavádět kolchozy, a nebudou bránit věřícím, opak byl skutečností. Kolektivizace byla mnohde násilná, „kulaci“ byli vystěhováni, sedláci „dobrovolně“ předali svůj majetek do družstva, obchodníci a řemeslníci byli začleněni do státních a družstevních podniků. Obyvatelům vesnic zůstal záhumenek a chov domácích zvířat pro samozásobitelství. Původní zemědělská vesnice se postupně těmto podmínkám přizpůsobovala. Vývoj zemědělské výroby a techniky si vynutil i změnu krajiny.



Totalitnímu režimu šlo především o změnu smýšlení obyvatel. Ideologie slibovala nové, světlé zítřky a vše tradiční označovala za zastaralé, zpátečnické a reakční, s heslem „postaru se žít nedá“. Důsledky se postupně projevovaly také v zástavbě vesnic. Foto: Jindřich Štreit



Prvními změnami k „modernizaci“ byla postižena okna, na vzhled budovy se nehledělo. Byť bylo původní členění průčelí řemeslně dokonalé a výtvarně působivé, bylo v trendu doby je odstranit a na celou plochu natáhnout šedivý břizolit.



Přestavba usedlostí představovala také nadstavbu a nový styl: široká dvojitá okna, průčelí potažená šedým břizolitem, i novinka: okrasný balkónek. Vodorovné pásy mezi okny měly průčelí modernizovat, členitě zábradlí a sgrafito ji měly ozdobit.



Necitlivé přestavby zasáhly nejvíce historické návsí. Novostavby na své sousedství ohled nebraly. Přinesly jiné rozměry a tvary, jiné výšky říms a hřebení střech, jinou stavební čáru. Také jinak smýšlející obyvatelé.



V nekoordinované přestavbě si každý stavebník mohl prosadit svůj vkus a své názory. Ty se však v průběhu času mění, takže po čase se náves stala přehlídkou jejich kreačí. Jen ten cenný lidový dům se svou estetickou hodnotou mezi ně jaksí nehodí.



V sedmdesátých letech se rozšířilo povolování staveb nových rodinných domů. Na domy stavěné podle typizovaných katalogových projektů byla přidělována státní dotace. Novinkou byly dřevostavby, montované podnikem OKÁL Rýmařov, které začaly zaplavovat okraje měst i vesnic.



Jedním z hesel té doby bylo "Přiblížíme vesnici městu". Zde se toto heslo naplnilo. Pro zaměstnance zemědělského družstva byly postaveny paneláky. Kolem nich však vyrostly chlívečky pro králíčky, slepičky i prasátka.



Řadové domky byly rovněž součástí typizovaných projektů, které dostávaly státní dotace. Řadové rodinné domy městského bydlení vytvářely na okrajích vesnic nová sídliště (uvedený příklad z vinorodé, bohaté vesnice).



◄ S pány se zatočilo, a tak jejich vesnické zámečky obsadila JZD. Až je vyplundrovala, odešla dál, do nových areálů, jejichž siluety doplnily panorama vesnic a krajiny. Foto: Jarmila Kocourková



Bývalé obchody v rodinných domech byly zavřeny. Místo nich byly postaveny samoobsluhy s plochou střechou. Názory občanů z té doby vystihuje postřeh: „Dříve byl na krámu nápis ŘEZNÍK, ve výloze prasečí hlava s citronem v tlamě, a v krámě bylo maso. Dnes je MASO na nápis, ve výloze Lenin a v krámu je řezník“. Foto: Jindřich Štreit

Pokračujeme čtvrtým dílem seriálu, ve kterém se věnujeme problematice dostavby a přestavby venkovských obcí. Po příkladech lidových staveb a ukázkách zástavby za minulého režimu se zaměříme na stavební činnost v současném období.

Naším příkladem byly vesnice v Rakousku a Bavorsku. Proto i podle jejich vzoru se Program obnovy venkova v devadesátých letech zaměřil nejen na finanční podporu obnovy venkovských stavení a památek, ale také na podporu místních zvyklostí, tradic, aktivit, zaměstnanosti občanů a hodnotného života na venkově.

DÍL 4 – VESNICE PO ROCE 1990

Společenská změna se projevila v životě každého občana, každé obce. Zejména to byla obnova samosprávy spojená s odpovědností obce za rozvoj svého území a péči o své občany. Obnova demokracie se projevila i v obraze našeho venkova.

Vládní Program obnovy vesnice se stal součástí regionální politiky státu a soutěž „Vesnice roku v Programu obnovy venkova“ je přehlídkou vývoje, práce a činnosti obcí, občanů a spolků. Soutěže se každoročně zúčastňuje 200 až 300 obcí a stala se oslavou života na venkově. V tomto díle se zaměříme na příkladná díla obnovy venkovských staveb.



DOLNÍ VĚSTONICE u Mikulova:

Jsou proslavené nálezem pravěké keramické sošky Věstonické Venuše. Vinařská obec leží v Chráněné krajinné oblasti Pálava. Tvoří ji zachovalé, obnovené statky a sklepy, soubor památkově chráněných objektů lidové architektury i archeologické muzeum.



LHÁNICE u Náměště nad Oslavou:

Soukromý zemědělec své selské dědictví citlivě upravil. Vytvořil nové závětrčí, vložil nová okna a zrestauroval secesní výzdobu průčelí. Je to vzorový příklad, že zachování původnosti dnešní době vůbec neubližuje, ale naopak ji obohacuje.



DEŠOV u Moravských Budějovic:

Část obce byla prohlášena vesnickou památkovou rezervací. Na návsí je soubor zachovalých památkově chráněných usedlostí, které jsou vlastníky příkladně udržovány a barevně zvýrazňovány. O kulturní dědictví je pečováno v celé zástavbě obce.



HOLÁSKY u Brna:

Dvůr upraveného selského domu dává možnost bohatého intimního rodinného i společenského života. Nově byl zbudován výměnek, pro děti bazének, k večernímu posezení přístřešek a byl položen trávník. Atrium přitom zachovává kouzlo selského dvora.



VRATĚŠÍN u Vranova nad Dyjí:

Pohraniční vesnice byla devastována, avšak původní zástavba byla poměrně zachována. Po roce 1990 byla svépomocí občanů upravena, a vyhlášena vesnickou památkovou zónou. Za svou péči byla obec oceněna vítězstvím v celostátním kole soutěže Vesnice roku 1996 a počtena návštěvou prezidenta Václava Havla v roce 1997.



DRMOUL u Mariánských Lázní:

Veřejné prostranství ve středu obce bylo upraveno a dosázeno podle projektu Regenerace zeleně obce. Bylo vytvořeno místo pro setkávání občanů všech generací. Příkladná realizace byla oceněna Zelenou stuhou v soutěži Vesnice roku 2011.



CHANOVICE u Klatov:

Zámecké hospodářské budovy byly místním JZD devastovány. Po celkové rekonstrukci bylo v nich zřízeno Muzeum lidových řemesel Pošumaví, galerie nositelů tradice lidových řemesel, informační centrum a také koncertní a výstavní místnost. Nad zámeckým areálem vznikl skanzen lidové architektury jihozápadních Čech. Obec se stala významným kulturním centrem regionu.



VILÉMOV u Chotěboře:

V historii je známý střetem Jiřího z Poděbrad s Matyášem Korvínem. Obec se pro svou rozsáhlou činnost stala vítězem soutěže Vesnice roku 2003 v České republice. Přispěla k tomu i rekonstrukce inženýrských sítí a koncepční úprava zeleně návsi s novou kašnou.



BLATNÍČKA u Veselí na Moravě:

Krejčovská provozovna Tradice Slovácka šijící lidové kroje byla přestavěna z budovy bývalé školy. Přitom byla obnovena její původní výzdoba průčelí. Pořádají se zde také výstavy a kulturní akce. Obec se stala Vesnicí roku 2002 Jihomoravského kraje.



STARÁ VODA u města Libavá:

Zaniklá obec ve vojenském újezdu je bývalým slavným poutním místem. Zatímco klášter, v němž studoval J. E. Purkyně, byl zcela zničen, barokní kostel sv. Anny a Jakuba Většího, dílo G. P. Tencalliho, byl po odsunu sovětské armády obnoven. Na stěnách chrámu byly zachovány na připomínku podpisy sovětských vojáků.

V pátém dílu našeho seriálu se věnujeme dostavbě a přestavbě venkovských obcí. Po uvedení příkladných staveb a vzorných úpravách venkovského prostředí se podíváme na nepěkná a varující díla, realizovaná v současném období.

Před třiceti lety došlo k návratu občanských a vlastnických práv, tvůrčí svobody, vzdělávání, cestování, podnikání, také však individualismu, zásahům neviditelné ruky trhu a rozvoji byznysu. Výstavba mnohdy nerespektuje pravidla kultivované přestavby, což přináší realizace necitlivě ovlivňující prostředí i panorama vesnic.

DÍL 5 – Nešvary v rodinných domech po roce 1990

Svobodné poměry přinesly zlepšení standardu bydlení a zvyšování kvality života. To je chvályhodné, avšak stavební úpravy by neměly porušovat soulad, místní ráz a půvab vesnic. Názor „já si za svoje peníze mohu postavit co chci, vždyť je demokracie“ je egoistický, nestoudný, nedůstojný. Požadovat po stavbách harmonii v prostředí, udržování „genia loci“ vesnice není staromilstvím, ale kultivovaností. Nesourodost, individualismus a nešvary staveb narušují také pospolitost venkovského společenství, o které jde především.



Původní selská usedlost měla bohatého hospodáře – svědčí o tom nákladná břidlicová krytina nad bývalým průjezdem. Zlikvidovala ji dvoudílná novostavba, která svými tvary a ustoupením od uliční čáry narušila charakter vesnice. Modernost jí má dodat střechovité podkrovní, přístavek třístranného vstupu, a lodžie se zábradlím z krytiny. Ta se hodí snad jen k řečnickým projevům.



Patrová přestavba domu znamená ztrátu původnosti řadové zástavby obce. Je holým, tuctovým stavebním dílem bez invence, i bez ohledu na okolí. Jejím vzorem jsou běžné, utilitární domy z předměstských sídlišť. Vesnickost a půvab jí mají dodat četné malé tabulky v širokých plastových oknech a trojdílná šambrána. Vкус majitele dokládá barevnost průčelí.



Pokus o architektonické dílo, které by mělo okouzlit vesnici, se zjevně nezdařil. Upoutat má centrální předsunutý zvýšený prostor v patře, který je celoplošně prosklený patnácti okny. Po obou jeho stranách jsou mělké lodžie, nemající účelné využití. Do celoproskleného vstupu vede široké schodiště v předzahrádce, jaké patří k procovskému sídlu.



Z usedlosti zbyla jen stodola v pozadí. Sedlová střecha přestavby přechází čtyřmi stříškami z čelního do bočního traktu. Ustoupené kuriózní nároží s velkoplošným oknem bylo vyzdobeno dvěma antickými sloupky, podpírajícími subtilní římsu stříšek. Utilitární garáž získala význam zvýšeným prostorem. Na štěrkovou předzahrádku se sporou zelení bohem pohlíží smutný křížek.



Novostavba zemědělce eklekticky seskládaná z různých prostorů, proporcí, materiálů, povrchů, pultových střech, rozměrů oken, vyčnívajícího balkónu a přístavby terasy přináší do poklidného vesnického prostředí neklid, cizorodost, výjimečnost. Čím chtěl tento dychtivý pokus o modernost uchvátit? Jakou kvalitu bydlení asi přinesl?



Představu „můj dům – můj hrad“ realizoval stavebník téměř doslova. Zřejmým cílem a vrcholem záměru je zdaleka viditelná kruhová věž se společenskou místností. Ta umožňuje nejen rozhled do okolí, ale i setkání, připomínající zasedání bájných „rytířů kulatého stolu“. Pro svůj sen našel majitel úslušného projektanta i ochotného stavebního úředníka.



Třípodlažní rozestavěný dům uprostřed vesnice se obrací svými oplechovanými zády s půlkruhovou střechou ke kolemjdoucím sousedům. Demonstruje tak majitelův vztah jak k prostředí, tak i k vesničanům. Nelze zde uvažovat jen o necitlivosti, ale spíše o egoismu, individualismu, aroganci. Také o vině projektanta i stavebního úřadu.



Úzký čtyřpodlažní dům má architektonické řešení, převzaté ze soudobých městských děl. Nárožní prosklení, kulatá okna a sytá barevnost jsou úmyslně vyzývavé. Avšak boční průčelí s běžnými okny, s balkonem podepřeným třemi sloupy, s trubkovým zábradlím svou chtěnou soudobost ztratilo. Dílo je nesourodé, okázale převyšující okolní zástavbu.



Nové pojetí architektury venkova prokazují tři kosočtverečné domy na konci vesnice. Jejich obrazec dotváří okna v ploché střeše. Zásadní odlišnost proti tradici je záměrná, cílená. Projevuje se ve tvarech budov, oken, vstupu, místností, v celkovém pojetí. Výstavnost až vyzývavost řešení neumožňuje intimitu bydlení; experiment si vyžaduje zaujetí obyvatel domu. Také i toleranci a smíření spoluobčanů.



Rezidenční domy těch, kteří si je nepostavili v Andaluzii, na Floridě či na Maledivách, stojí nad vesnicí, aby měly rozhled po okolní krajině. Většinou jsou obezděné, zvenčí neprůhledné. Zde však máme příležitost zhlédnout toto romanticko - diletskou představu o svém zámečku a ověřit si oprávněnost názvu „podnikatelské baroko.“

V minulém díle našeho seriálu jsme uvedli nepěkné a varující realizace rodinných domů ze současného období. Šesté pokračování uvádí příkladné, ale také nezdařilé přestavby a novostavby veřejných budov.

Každého potěší zachovalá historická budova, která stále slouží veřejnému účelu a udržuje si svůj původní půvab. Cítíme obdiv k minulým generacím, jejichž díla nás trvale okouzluje kulturou, uměním i řemeslnou zručností. Jsme rádi, když současné úpravy těchto budov jsou citlivé a respektují historické dědictví. Uznáváme soudobou architekturu, která s prostředím vesnice vytváří harmonii.

DÍL 6

– Občanská vybavenost po roce 1990

Na veřejné budovy klademe vyšší nároky. Vyžadujeme od nich noblesu, důstojnost, ale i úměrnost bez velikášství. Jejich účelem je nejen naplňovat široké potřeby obce, ale též vytvářet ovzduší spokojenosti a místní hrdosti. Novostavby nemají bezmyšlenkovitě napodobovat historii ani cizí vlivy. Mají vkusně dotvářet obraz vesnice, prokazovat odbornou znalost, cit pro genia loci daného místa, a přitom obec důstojně reprezentovat. Předkládáme ukázky čtyř příkladných veřejných staveb a šesti nevhodných úprav a novostaveb.



KRÁSENSKO na Dražanské vrchovině

Příkladné využití historické budovy skýtá barokní rychta bývalého panského dvora. Byla upravena pro školské zařízení Lipka, poskytující mládeži týdenní environmentální vzdělávání a školu v přírodě. Obsahuje učebnu, kuchyň i ubytování. Zachovalá historická budova je dominantou obce, která přežila i zřízení nacistického vojenského cvičiště a v roce 2010 se stala Vesnicí roku Jihomoravského kraje.



ŠITBOŘICE na Kloboucku

Bývalá hospodářská budova v centru vinařské obce byla přestavěna na radnici, s nadstavbou patra. V přízemí je kancelář obce a obřadní místnost, v patře kancelář starosty a zasedací místnost. Historická kamenná studna byla začleněna do přístavby žudra, tvořící zádveří radnice. Původní tvar valbové střechy byl zachován, jakož i tradiční ráz jihomoravské obce. Projektantem byl Ing. Jan Kruml.



KNĚŽICE u Nymburka

Novostavba Domu s pečovatelskou službou je citlivě začleněna do prostředí vesnice. Architektonické pojetí zachovává vlídnou atmosféru selského statku, na jehož místě je objekt postaven. Má vnitřní zelený dvůr se vstupní branou. Obsahuje byty pro seniory, ordinaci fyzioterapeuta a společenskou místnost, kde dochází k jejich zapojení do společenství obce. Projektantem byl prof. Ing. arch. Jaroslav Sýkora.



TĚŠANY u Brna

Novostavba hasičské zbrojnice stojí v centru obce, naproti zámku a barokní kovárně, v místě bývalé hospody. Čelní trakt zbrojnice má průčelí a sedlovou střechu pokryté cortenovým plechem. V boční bílé štítové zdi je nika se soškou sv. Floriána, za ní výjezd požárních vozidel a veřejné parkoviště. Budova svou úměrnou velikostí, jednoduchostí a střizlivostí má prostý půvab a je příkladem moderní architektury venkova. Projektantem byl Ing. Tomáš Vymětal.



Z rodinného domu řadové zástavby se stane „Hostinec na konci“, který vložением prvků z panských sídel slibuje vesničanům něco vyššího, hodnotnějšího. Noblesnější nabídku mají potvrzovat kuželky zábradlí z barokních zámečků v podkroví a vítací sloupy s dórskými hlavicemi u vstupu. Návaznost na tradice mají dokládat oblouková nadpraží lodžie, vstupu a ostění oken. Téma předstírání panského prostředí dává podnět k zamyšlení.



Přestavba selské usedlosti na sídlo firmy porušila soulad návsi hanácké vesnice. Sice na ni lze pohlížet jako na vítaný přínos pracovních míst, ale také jako na nenahraditelnou ztrátu kulturního dědictví moravského venkova. Dvoupodlažní zástavba se sedlovou střechou zůstala zachována, ale křivka (stoupající, či padající?) předsunuté střední partie se souborem čtvercových oken je hrubou necitlivostí. Projektantova bezohlednost k prostředí a povrchnost jeho architektonického řešení je jeho ostudou.



Novostavba souboru prodejen byla vedena myšlenkou upozornit na sebe, zvýraznit se, a přilákat zájemce. To sice bývá u prodejen běžné, jenže způsob rozdrobení pilovité stavby se zalamaným průčelím, s různými vstupy a schodišti, četnými římsami, štítovými zdmi, hřebeny, doplněná pestrobarevným průčelím vyvolává varování před neklidem, neuspořádaností, roztržitostí.



Vesnice byla postižena povodní; na odstranění jejich následků získala dotace. Stávající hospoda byla doplněna kruhovými věžemi „Daliborkami“, které nemají věznit, ale mají lákat a zvyšovat návštěvnost možností pořádat bujaré společenské party. Přenášení objektů historického opevnění hradů na vesnici působí trapně, až legračně, také přispívá ke „zpestření“ místního rázu; snad hostinskému k tržbě.



Dostavba prodejny „Mini marketu“ by působila odpudivě kdekoli, natož v předhůří malebných valašských hor a údolí. Střechovitá přístavba tvaru písmen M a M, krytá betonovými taškami, s hřebenem honosícím se báněmi s půlměsícem je výstřelkem, nemajícím obdoby. Snímek je ze starší doby, takže lze předpokládat, že vlna záští k válečným uprchlíkům přinesla odstranění kýče, který zveřejňujeme jako odstrašující příklad úpadku.



Novostavba hotelu postavená na okraji města v historizujícím pseudoslohu předstírajícím hradozámek, vyvolává smíšené pocity svou pokleslostí. Hotel s obrannými věžemi, fortifikačními zdmi, střílnami, věžkami, římsami, má lákat a vyvolávat touhu dle operního scénáře: „...a zahrajem si na pány.“ Tento kuriózní druh turistického ruchu, mající se opírat o historické kouzlo, dociluje spíše opak.

V minulém díle seriálu jsme uvedli příklady zdařilých i varovných realizací veřejných budov v současném období. V tomto pokračování sledujeme vývoj významné součásti venkovského prostředí, jímž je veřejná i soukromá zeleň.

Vesnická zeleň je součástí krajiny, která má kulturní charakter, utvářený přírodními podmínkami i prací generací obyvatel. Vztahy občanů ke krajině, k svému regionu i k obci zobrazují jejich osobní vazby k domovu a tradicím, ke své příslušnosti, identitě. Vypovídají o nich lidové písně s bohatou škálou sdělení, životních pocitů, poezie a krásy. Písně o přírodě, o vesnicích a o zahrádkách voní láskou, touhou, okouzlením.

DÍL 7 – Veřejná i soukromá zeleň vesnic

Zeleň dodává obcím osobitou tvář, je obohacením životního prostředí a součástí genia loci. Je zřejmá na první pohled, ovlivňuje prvotní úsudek o obci. Její estetická hodnota těší jak místní občany, tak i návštěvníky. Veřejná zeleň, údržba a koncepce její výsadby je úkolem vedení obcí. V obecném zájmu je dodržování původního charakteru kraje, s jeho jedinečností a půvabem. Exotická zeleň by měla doplňovat náš venkov jen úměrně, nečinít z něj Andalusii či Kalábrii. Názory obyvatel, vkus a vztah k zeleni se vyvíjí. Měli by je citlivě ovlivňovat odborníci a jejich zahradnické firmy.



Dominantou venkovských měst a obcí bývá kostel, obklopený vzrostlými košatými stromy, zvýrazňující z dálkových pohledů jejich panorama. Také menší sakrální objekty, kaple, Boží muka a kříže doprovází stromy, zeleň, květiny. Tato pietní, esteticky působivá místa obohacují obec o duchovní rozměr. Dětství prožité na vesnici bývá plodné; pozitivně ovlivňuje povahu lidí a projevuje se celoživotně.



Vesnice byly zakládány na vodním zdroji. Rybníky, obklopené zelenými plochami bývaly jejich malebnou součástí. Sloužily nejen k chování vodní drůbeže, plavení koní a k radosti dětí, ale též k hasebním účelům. Jejich přeměna na požární nádrže s betonovými stěnami a ocelovým zábradlím změnila tuto přirozenou součást vesnického prostředí. Jejich obnova je v období klimatických změn aktuální.



Součástí odpovědnosti vedení obce při péči o životní prostředí je dosázení, úprava a údržba veřejné zeleně. Ta je také chloubou a vizitkou obce. Hodnocení této činnosti v soutěži Vesnice roku je oceňováno Zelenou stuhou, kterou v roce 2019 získala obec Dobrochov v Olomouckém kraji, a bude reprezentovat Českou republiku v mezinárodní soutěži Entente Floral Europe v roce 2020.



Úprava návsi byla podmíněna rekonstrukcí a dostavbou inženýrských sítí, včetně dopravního řešení. To umožnilo řešení veřejné zeleně, zvýraznění sakrálních objektů i začlenění nových výtvarných děl. Uspořádání předzahrádek bylo ponecháno individuální péči. Výsledkem je estetické prostředí, které si zachovává svůj tradiční ráz. Proto obec Lužice zvítězila v soutěži Vesnice roku 2009 v Jihomoravském kraji.



K základní obživě obyvatel patřilo ovoce a sadařství i ovocnářství se učilo se už ve školních zahrádkách. Ovocné stromy byly vysazovány v krajině, v sadech, v alejích. Také se pěstovaly na návsích a na zahradách rodinných domů. Při kolektivizaci a sjednocování pozemků byly vykáceny tisíce ovocných stromů, zanikly stovky sušáren ovoce. Snížila se produkce a spotřeba ovoce, zavařenin, povidel a křízal.



Předzahrádky našich babiček zářily nejen barvami květin, ale bývaly zde léčivé byliny, zelenina či řepa. Plůtek býval dřevěný, mnohde vítalo loubí porostlé popínavými růžemi či vinnou révou. K pobesedování zvala sousedy dřevěná lavička. Snahou bylo pěstovat pěknou zahrádku, těšící rodinu i kolemjdoucí. Foto: Jarmila Kocourková



Z ovocných stromů padalo listí, květiny vyžadovaly trvalou péči a vývoj šel směrem k zmenšování pracnosti údržby. Začalo vysazování koniferů, smrků, nejčastěji stříbrných, zakrslých borovic, plazivých jehličnanů, hřbitovních thuji a poléhavých jalovců. Dodávají je školky, obchodní řetězce a zahradnictví s odborným poradenstvím. Většinou však dle vkusu objednatelů.



Kdo chce žít na vesnici, měl by se stát vesničanem. Měl by se stýkat se svými spoluobčany, posílat děti do místní školy, měl by být členem živého vesnického společenství. Pokud se od sousedů izoluje, staví kamenné ohradní zdi, viditelně o přímé styky nestojí. K souladu svého domu s prostředím a rázem vesnice vědomě nepřispívá. Pak lze říci, že svoje peníze investoval na nesprávném místě.



Přestavba usedlosti chtěla přinést něco nového, neobvyklého, moderního. Zatímco průčelí domu je průměrným stavebním dílem, v předzahrádce se to povedlo. Do úrodné země, v níž kámen chybí, bylo dopraveno kamenivo, včetně jednoho menhiru. Místa vedle zídkou ohraničené zahrádky byla vydlážděna. Zvýšenou teplotu ovzduší nad tímto zadušeným prostorem má asi kompenzovat tůňka a odborně osazené keřky.



Soudobé architektonické dílo vytváří svůj specifický svět, kam patří i exotická předzahrádka. Vedle záměru mít ji bezúdržbovou, s půdou dušenou geotextilií, bylo snad cílem vytvořit též místo pro duchovní meditaci. Avšak soustředěně medítovat ve veřejném prostoru a vedle komunikace bude asi obtížné. Krátkodečnost a výjimečnost záměru prověří čas. Občané to budou sledovat. Foto: Helena Beránková

V našem seriálu se věnujeme vývoji zástavby venkova i jeho prostředí. V osmém díle uvádíme příklady drobných staveb, tentokrát autobusových zastávek, které jsou umísťovány na důležitých místech v obcích i krajině a mají velký význam.

V knize ZASTÁVKY zveřejnil v roce 2018 pražský fotograf Jan Vrabec soubor historických i současných objektů, které rozčlenil do kapitol: plechovky, domečky, skleněnky, boudy-budky, křapky, dřevěnky a detaily. Je to dokument varující před zřizováním nebo ponecháváním utilitárních objektů, které krajinu či vesnici esteticky znehodnocují.

DÍL 8 - ČEKÁRNY

Čekárny však mají mnohem vyšší funkci než jen místo sloužící k zastavení autobusu, nástupu a výstupu cestujících. Zastávky jsou jedním z nejmenších společenských objektů na vesnici, v němž se spolu setkávají a rozmlouvají místní občané i nahodilí návštěvníci. Proto jsou požadavky na jejich umístění, estetickou působivost a kulturnost tomu adekvátní. Čekárny jsou také kulturní vizitkou obce a měly by být do daného prostředí citlivě začleněny, protože dokáží vzhled obce vylepšit, ale také znehodnotit.



Snímek dokládá dosud zachovávanou lacinou plechovou, hromadně vyráběnou čekárnu ze socialistického období. Také její umístění na návsi vedle kapličky dokládá tehdejší způsoby smýšlení a konání.



Burcovat semknutost pracujícího lidu a vytyčovat jeho světlé socialistické zítřky bylo třeba v čekárně na Podkarpatské Rusi. Na propagandu bylo peněz dost. Ty dnes chybí, a s nimi i potřebná údržba, označení místa, a také lavičky, které někdo upotřebil někde jinde.



Vír je Vesnicí roku 2010 kraje Vysočina. Betonovou boudu, sloužící za čekárnu, obložila obec dřevěným obkladem. Umísťuje v ní reprodukce uměleckých děl s jejich charakteristikou. Nyní je nazývána Galerie v zastávce. Čekajícím občanům se tak nabízí možnost rozšířit své znalosti výtvarného umění. Tato kulturní činnost obce se osvědčila.



Rostěnice patří k německému ostrůvku Vyškovska. Ve vesnické památkové zóně jsou zachovány jedinečné selské usedlosti s žudry - otevřenými vchodovými přístavky, umožňujícími sousedské besedování. Obloukový tvar vstupů žuder opakuje autobusová čekárna, a tím navazuje na historický ráz obce.



Drienčany na Slovensku majú poetickú čakárnu s Ježibabou, pecí a kocourem. Spolu s ďalšími sochami pohádkových bytostí prinášajú do dediny pôvab a pripomínajú dielo spisovateľa a folkloristu Pavla Dobšinského.



Němčovice, Vesnice roku 2013 Plzeňského kraje, má nejoriginálnější zastávku kraje. Záměrem vytvořit Pařezovou chaloupku místo plechového přístřešku bylo oživit místo a také zpomalit dopravu. Obojí se stalo za velkého ohlasu veřejnosti. Odhalení zastávky s Křemílkem a Vochomůrkou se v červnu 2019 účastnila i paní Jiřina Bohdalová.



Milotice jsou slovácká obec s širokou návší, do níž je začleněna čekárna v tradičním pojetí, s rezným zdívem. Malebnost obce podtrhuje oblouček střechy čekárny s bobrovkou. Čekárnu doplňuje osvědčený obchůdek i veřejné WC.



Slatinice byly vyhlášeny Vesnicí roku 1997 Olomouckého kraje. Nacházejí se v nich minerální prameny a proslulé lázně. Rustikální čekárna je otevřená do dvou směrů a je doplněná fontánou.



Hradčany mají čekárnu čelně umístěnou proti příjezdové silnici. Již zdáli všechny vítá její sedlová střecha s valbami a s hodinami v tympanonu. Výhled do tří stran, přírodní materiály a barevnost ji činí sympatickým veřejným objektem v centru obce.



Týnec – lidovým uměním proslulá obec má skleněnou průhlednou čekárnu. Prosklené přístřešky – nazývané „skleněnkami“ - jsou soudobým zavedeným zbožím, četně umístovaným kdekoli v vesnicích, městech, v rovinách i horských údolích.

Po roce se vracíme k seriálu, kterým jsme především chtěli připomenout dědictví venkovské stavební kultury a ukázat proměny, narušující místní ráz a prostý půvab našich vesnic. Také varovat před nevкусem a vyzvat k zamyšlení.

Uvedli jsme příklady lidové architektury a venkovského stavitelství, ale i změny tváře vesnic ovlivněné kolektivizací, typizací, individualistickými nešvary a exhibicí. Představili jsme také citlivé přestavby, vhodné začlenění novostaveb do místního prostředí, respektování původního měřítka a úpravy vytvářející soulad a kultivaci obce. V závěrečném dílu přinášíme pozitivní příklady soudobé architektury venkova.

DÍL 9 – Soudobá architektura venkova

Příklady jsou výběrem ze soutěže Česká cena za architekturu, kterou od roku 2016 vyhlašuje Česká komora architektů. Představená díla prokazují dobrý vkus, skromnost i pochopení pro požadavky venkovského života. Svědčí to o tom, že nová architektura dokáže harmonicky začlenit stavební dílo a respektovat původní ráz místa a jeho kulturní dědictví. Je zřejmé, že vytváření souladu ve venkovském prostředí a zachování jeho genia loci není staromilstvím, ale kultivovaností. Také platí, že výstřednost a nesourodost staveb nepřispívá k posílení venkovského společenství, o které jde především. Kdo chce bydlet na venkově, nemá se okázale odlišovat, či naopak izolovat se; má chtít se stát venkovanem a součástí venkovského života. Uvedené příklady dokládají, že soudobá architektura k vesnické pospolitosti přispívá.



1. Úprava návsi ve Velké Polomi

Účastník soutěže Česká cena za architekturu 2019, autoři: Petr Doležal a Tomáš Bindr, ATELIER 38, s. r. o. V těžišti veřejných budov byla kultivovaně upravena návěs. Její horní část vede podél komunikace a dolní část je společenským prostorem s posezením. Rozděluje je multifunkční schodiště, ve funkci amfiteátru. Obnovená pumpa skýtá potěšení dětem, veřejná zeleň byla rozšířena a osázena kultivary. Na návsi se nyní konají trhy, pořádají vystoupení, svítí vánoční strom, probíhá čilý venkovský život.



3. Přestavba sýpky na hotel ve Velkých Pavlovicích

Účastník soutěže Česká cena za architekturu 2019, autoři: Eva Eichlerová, Zdeněk Eichler, EA architekti, s. r. o. Významná barokní památka z 18. století byla příkladně přestavěna na hotel splňující současné provozní i ubytovací standardy. Technické zázemí hotelu bylo vyčleněno do samostatného objektu, zapuštěného do terénu. Toto řešení umožnilo ponechat původní nosné konstrukce a klenby jen s minimálními zásahy a zachování stavebních prvků a detailů v možném rozsahu. Realizace hotelu prokazuje, že lze vytvořit soudobé architektonické dílo, a přitom zachovat půvab historické stavby.



2. Revitalizace středu obce Bílovice nad Svitavou

Účastník soutěže Česká cena za architekturu 2017, autoři: Pavel Pekár, Tomáš Págo, Denisa Mikesková, Luboš Františák, Marek Holán, P. P. Architects, s. r. o.

Cílem bylo vytvoření hlavního náměstí historické obce s novým obecním úřadem, knihovnou, obřadní síní, poštou i hospodou a veřejným shromažďovacím prostorem. Zdařilo se vytvořit příjemnou a důstojnou venkovskou návěs, obohacenou výtvarně řešeným nádvorem, zahradní úpravou s posezením a střikajícími vodními prvky. Historické centrum bylo při zachování komorního měřítka doplněno nutným parkovištěm.



4. Přestavba mlýna na bydlení, Slapy

Finalista soutěže Česká cena za architekturu 2018, autoři: Ján Stempel, Jan Jakub Tesař, Stempel & Tesař architekti.

Přání bydlet na samotě v krajině splnil mlýn u rybníku. Léta bez péče o zchátralou budovu vedla k radikálnímu řešení, které však nesmělo zničit kouzlo staletí. Amputací části trupu vznikl otevřený prostor terasy, kudy se do domu dostal vzduch a světlo. Čelní štít byl zbaven věčné vlhkosti a prosklení prosvětluje prostor přes dvě patra. Z obývacího pokoje je možné vidět práci předků. Mlýn byl pečlivě obnoven tak, aby byl splněn vytčený cíl: nevzít domu krásu stáří.



5. Rekonstrukce hospody v Měslovicích

Finalista soutěže Česká cena za architekturu 2019, Cena Ministerstva pro místní rozvoj ČR, autoři: Vojtěch Sosna, Jakub Straka, Jáchym Svoboda, ATELIER BOD ARCHITEKTI, s. r. o.

Hospoda na návsi je pro společenský život obce zásadní. Chátrající objekty byly přestavěny na hospodu s denním provozem a víceúčelovým sálem. Hospoda má dva trakty – společenskou a provozní část. Možnost propojit víceúčelový sál s návsi vyjadřuje pochopení pro venkovský společenský život. Vyvážené a střídme architektonické řešení umožňuje celotýdenní kulturní a sportovní provoz a tím rozšíření života v obci.



7. Rodinný dům v Malé Lhotě u Černé Hory

Účastník soutěže Česká cena za architekturu 2016, autoři: Magdalena Rochová, Radek Jaroušek, JRA JAROUBEK ROCHOVÁ ARCHITEKTI.

Nový dům respektuje půdorys původní zbourané usedlosti a navazuje na jeho tvarosloví. Do návsi je objekt orientován tradičním štítem a přízemním traktem s garážemi a vstupní halou. Obytné místnosti jsou obráceny do zahrady. Prosklenými dveřmi jsou propojeny s pobytovou terasou. Obytný prostor lemuje podkrovní galerie, z níž jsou přístupné ložnice a koupelna. Ohradní zeď skýtá vnitřnímu prostoru intimitu. Soudobé architektonické dílo je přirozenou součástí malebné vesnice.



9. Hasičské centrum v Lisovicích

Účastník soutěže Česká cena za architekturu 2020, autoři: Jana Strachotová, Michal Mihaččík, Ateliér Létařští inženýři.

Ve vesnicích jsou dobrovolní hasiči zdrojem mnohostranných aktivit. Investice do objektu, zahrnující klubovnu s kuchyňkou, provozními a hygienickými místnostmi a s vystavenou historickou stříkačkou Máňou, bylo účinným vkladem do společenského života obce. Novostavba členěná do dvou hmot se sedlovými střechami, byla vhodně zakomponována do vesnické návsi s lipami a křížem. V hasičském domě se nyní koná řada akcí – dámský klub, ochutnávky vín, nedělní kavárna, rodinné oslavy.



6. Rodinný dům v Blatnici pod sv. Antonínkem

Finalista soutěže Česká cena za architekturu 2019, Cena Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, autor: Radek Šíma, AIR ateliér, s. r. o.

Ve vinařské obci byla přestavěna původní selská usedlost s chlévy a stodolou. Nový dům respektuje původní půdorys statku, řád a tvarosloví obce. Dispozice domu je obrácena do vnitřního intimního prostoru. Je členěna na ubytovací a na společenskou část, s prosklenými plochami otevřenými do zahrady. V uličním průčelí je nápadité vstupní žudro, jediné okno a vrata stodoly. Celkové řešení je záměrně prosté, s bílými stěnami a sedlovou střechou; je však uzavřené životu na návsi.



8. Rodinný dům ve Smolných Pecích

Účastník soutěže Česká cena za architekturu 2020, autor: akad. arch. Oldřich Hozman, Studio Arc.

Obec leží v karlovarské lesnaté krajině s rekreačním charakterem, jejíž zástavbu tvoří samostatně stojící domy. Přáním investorky bylo uplatnit historickou doškovou krytinu, jejíž sedlová střecha s třemi obloukovitými okny podkroví vytváří monumentalitu domu. Obytné místnosti přízemí i halový prostor podkroví jsou orientovány do zahrady, s výhledem do krajiny. Dům je nízkoenergetická stavba z přírodních materiálů, s hliněnými omítkami a pecí.



10. Informační a kulturní centrum Příst'í

Účastník soutěže Česká cena za architekturu 2020, autoři Jiří Knesl, Jakub Kynčl, Ateliér knesl kynčl architekti, s. r. o.

Kulturní a informační centrum bylo postaveno v historickém jádru obce a sestává se ze dvou částí - kulturní sál se zázemím a informační centrum s knihovnou a čítárnou. Sál vyplňuje i prostor střechy a je prosvětlen dvěma světlíky. Přisálí se vstupem a bufetem tvoří podnož k monumentální hlavní budově. Tu tvoří prostý hranol z bělostných stěn s osvětlenými nikami a sedlovou střechou. Budova získala Hlavní cenu v soutěži O nejlepší stavbu Moravskoslezského kraje roku 2019.